

**ПРИНЦИП АВТОНОМНОСТІ АРБІТРАЖНОГО ЗАСТЕРЕЖЕННЯ
В МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ**

Аналізується один із важливих принципів міжнародного комерційного арбітражу – принцип автономності, а також досліджуються питання закріплення цього принципу на рівні міжнародних конвенцій, національного законодавства й арбітражних рішень.

Ключові слова: принцип автономності, міжнародний комерційний арбітраж, арбітражна угода, арбітражне застереження.

Постановка проблеми. Одна з основних проблем у міжнародному комерційному арбітражі – проблема автономності арбітражного застереження. В арбітражних процесах відповідач нерідко заявляє, що контракт, який містить арбітражне застереження, є недійсним або що з яких-небудь причин втратив силу. Тому логічне запитання: чи впливає на недійсність чи припинення дії контракту на арбітражне застереження, яке в ньому міститься? Це питання досить часто виникає в арбітражній практиці. Природа автономності арбітражного застереження не розкрита в доктрині права. Хибне розуміння автономності арбітражного застереження як абсолютної незалежності арбітражного застереження від основного договору призводять до хибного застосування положень законодавства на практиці. Тому є смисл більш детально зупинитися на цій проблемі.

Ступінь розробленості проблеми. Інститут арбітражної угоди (застереження) в міжнародному комерційному арбітражі – стрижневий, оскільки без волі сторони, закріпленої в арбітражній угоді, немає арбітражу, однак, незважаючи на це, на жаль, в останні роки в науковій юридичній літературі України теоретичні питання арбітражної угоди, в тому числі проблема автономності арбітражної угоди, не були предметом комплексного, цілісного вивчення, хоча проблематиці міжнародного комерційного арбітражу присвячено достатню кількість праці, зокрема О.С. Довгерта, В.В. Комарова, Т.С. Кисельової, І.Г. Побірченка, Ю.Д. Притики, Г.А. Цірата та ін.

Мета статті – дослідження поняття та сутності принципу автономності в міжнародному комерційному арбітражі.

Виклад основного матеріалу. *Доктрина автономності арбітражного застереження* (названа в Англії *separability*, у Франції й Німеччині - *autonomy*) сприйнята в переважній більшості країн, у тому числі і в Україні. Відповідно до неї арбітражне застереження дійсне, якщо навіть договір, однією з умов якого воно було, ви-

знаний недійсним. Виняток становлять випадки, коли такий договір вважається неукладеним, із цього випливає, що не було укладено й арбітражну угоду. Хоча логічно було б припустити, що якщо основний контракт недійсний чи втратив силу, то така ж доля має спіткати й арбітражне застереження, яке в ньому міститься, в результаті склад арбітражу не компетентний розглядати спір, оскільки відсутня сама передоснова його компетенції – *згода сторін про арбітраж*. Проте теорія і практика арбітражу розвивались по іншому шляху. Було вироблено правило про *відокремленість*, або ж *автономність, арбітражного застереження від основного контракту*, в якому воно міститься.

Отже, арбітражна угода є **автономною** щодо договору з приводу якої вона укладена: дійсність арбітражної угоди не залежить від дійсності самої угоди. Будь-яка арбітражна угода, в т.ч. включене в текст комерційного контракту арбітражне застереження, розглядається незалежно від основного контракту, а визнання контракту недійсним не приводить до анулювання арбітражної угоди і не позбавляє арбітра права розглядати всі спірні питання, пов'язані з недійсністю контракту і наслідками, які з цього випливають. Відзначимо, що одним із перших юристів, хто порушив питання про самостійний характер арбітражного застереження, був А. Нуссбаум. Ще 1940 року він зазначав, що в юридичній практиці діє загальновизнане правило, згідно з яким арбітражне застереження розглядається як інтегральна частина контракту, і недійсність основного контракту спричиняє визнання недійсною внесеної до нього арбітражної угоди. Водночас, як зазначав Нуссбаум, уже тоді намітилася тенденція до визнання арбітражного застереження як самостійного щодо основного договору, що позначилося на рішеннях низки судів, зокрема Німеччини, Швейцарії і США [4].

Вважається, що арбітражне застереження має можливість «пережити» припинення чи на-

віть недійсність контракту. А це означає, що є легальні підстави для формування складу арбітражу і винесення ним рішення по суті справи. Теорія «автономності» ґрунтується на наступному: укладаючи арбітражне застереження, сторони зазвичай передбачають передачу в арбітраж будь-яких спорів, включаючи спори щодо дійсності самого контракту (якщо такі спори прямо не виключені зі сфери дії арбітражного застереження). У подальшому, якби сторона могла відмовитися від арбітражу і заперечувати компетенцію арбітрів, посилаючись на недійсність контракту, то така можливість завжди використовувалася би недобросовісною стороною для зриву арбітражу [9, с. 50]. Нарешті, контракт, який містить арбітражне застереження, фактично складається з двох частин: частини, що стосується власне договірних зобов'язань, і процесуальної частини, що стосується порядку вирішення спорів, які з них випливають чи з ними пов'язаними. Історично арбітражне застереження справді містилося в окремому документі, і до цих пір сам термін «арбітражна угода» вказує на його значення і самостійність щодо основного контракту. Тому сторони укладають контракт, який містить арбітражне застереження, фактично укладають дві угоди, із котрих друга (арбітражне застереження) «переживає» першу (основний контракт). Отже, у найбільш загальних рисах принцип автономності арбітражної угоди від основного договору полягає у тому, що арбітражна угода й основний договір розглядаються як дві окремі угоди [5, с. 740].

У випадку, коли йдеться про технічно відокремлену від основного договору угоду сторін правовідносин про передачу спорів, що виникли або можуть виникнути з цих правовідносин, на розгляд арбітражу, тобто про так званий «третейський запис», чи «компроміс» [9, с. 19], то відокремленість арбітражної угоди від основного договору досить очевидна. У цьому разі, на думку Лью, арбітражна угода, яка міститься в окремому документі, існує окремо, має специфічний об'єкт і може регулюватися іншим правом, аніж основний договір. Така арбітражна угода стосується лише спору між її сторонами та його безпосередньої передачі на розгляд арбітражу. Виконання такої угоди повністю незалежне від виконання комерційних зобов'язань за основним договором. Набагато цікавіше застосування принципу автономності у випадку, якщо арбітражна угода є частиною основного договору. Оскільки предметом арбітражного спору сторін договору часто стає питання про те, чи був договір укладений, чи він існує, чи дійсний, а також

питання порушення умов договору, то було б абсурдним вважати достатньою підставою для втрати юридичної сили арбітражною угодою порушення договору чи вимогу про його визнання недійсним, неукладеним або припиненим. Саме в таких ситуаціях арбітражна угода найбільш потрібна, оскільки вона надає арбітражу компетенцію на розгляд відповідних спорів. Якби принцип автономності не застосовувався, то статус арбітражної угоди прямо залежав би від статусу основного договору, і у спорах, в яких присутня вимога визнання основного договору недійсним, неукладеним, припиненим тощо, арбітри щоразу заходили б у глухий кут. Щоб визначити, чи склад арбітражу має компетенцію розглядати спір, арбітри повинні були би не лише досліджувати арбітражну угоду на предмет її існування, дійсності та відповідності застосовуваного права, але й розглядати одразу статус основного договору. Висновок арбітрів про недійсність, неукладеність, припинення основного договору автоматично означав би відсутність у них компетенції на розгляд спору, оскільки арбітражна угода без застосування принципу автономності поділяла би статус основного договору. У результаті сторони, висловивши у арбітражній угоді намір передати на арбітражний розгляд спори, що виникли чи могли виникнути із правовідносин між ними, були би позбавлені можливості вирішення своїх спорів арбітражем і змушені звертатися з метою їх розгляду до державних судів. Окрім невідповідності такого розвитку подій первинному наміру сторін, останні можуть стикнутися із визнанням судом за заявою зацікавленої особи чи *ex officio* себе некомпетентним розглядати спір у зв'язку із існуванням арбітражної угоди, оскільки, у відповідності до ч. 3 статті II Нью-Йоркської конвенції 1958 р., суд, якщо до нього надходить позов з питання, з якого сторони уклали арбітражну угоду, повинен, на прохання однієї із сторін, направити сторони до арбітражу, якщо не вирішить, що така арбітражна угода недійсна, втратила силу чи не може бути виконана" [3]. Отже, спір буде вирішено або не тим органом, про який первинно домовлялися сторони, або взагалі буде залишено без вирішення. Втрачається ефективність арбітражного вирішення спорів, порушується принцип свободи договору.

З огляду на необхідність уникнення негативних наслідків «прив'язування» арбітражної угоди до основного договору, теорія та практика міжнародного комерційного арбітражу пішли шляхом утвердження принципу автономності арбітражної угоди. Це демонструє справа по

спору між зовнішньоторговим об'єднанням «Союзнафтоекспорт» (СНЕ) і бермудською компанією «Джок Ойл», яка вже стала давно хрестоматійною [6, с. 230]. Сторони уклали між собою договір на поставку нафти, який містив арбітражне застереження про вирішення спорів у Зовнішньоторговій арбітражній комісії (далі – ЗТАК) при Торгово-промисловій палаті (далі – ТПП) на підставі радянського права. Відповідач отримав нафту на загальну суму більш 100 млн. доларів США, проте не оплатив її, посилаючись на недійсність укладеного ним із СНЕ договору. Договір між сторонами був підписаний від імені СНЕ тільки однією особою, що було порушенням вимог ст. 48 ЦК РСФСР про підписання зовнішньоекономічного договору двома особами під погрозою її недійсності. Арбітраж ЗТАК постановив, що, хоча основний договір і був недейсним за російським правом, арбітражне застереження, яке в ньому містилося, є окремим від договору і зберегло свою дійсність. На цій підставі арбітри визнали наявність у них компетенції розглядати спір по суті. Вони винесли рішення на користь СНЕ, котре в подальшому було підтримано Апеляційним судом на Бермудах. У справі Міжнародного комерційного арбітражного суду (далі – МКАС) № 162/1994 арбітраж встановив, що контракт від імені відповідача був укладений не уповноваженою особою. Контракт був визнаний недейсним, проте арбітраж вирішив, що це не впливає на його компетенцію розглядати спір по суті (тобто застосував принцип автономності арбітражного застереження) і задовольнив вимоги позивача про повернення суми передоплати товари, поставленого за недейсним контрактом, і процентів на цю суму [7, с. 33-34].

Даний принцип отримав закріплення в нормативних актах (міжнародних та національних), а також знайшов відображення в арбітражних рішеннях. Так, наприклад, ч. 2 ст. 16 російського Закону про міжнародний комерційний арбітраж (далі – МКА) встановлює, що «арбітражне застереження, яке є частиною договору, повинне трактуватися як угода, яка не залежить від інших умов договору. Рішення третейського суду про те, що договір недейсний, не тягне за собою в силу закону недійсність арбітражного застереження». Аналогічні правила містяться в п. 5 § 1 регламенту МКАС, в п. 4 ст. 6 регламенту МТП, п. 1 ст. 23 регламенту Лондонського міжнародного арбітражного суду (далі – ЛМАС), п. 2 ст. 15 Міжнародного регламенту Американської арбітражної комісії (далі – ААА) та ін. [1, с. 175-176.].

У 1955 році Міжнародна торгова палата стала першою провідною міжнародною арбітражною установою, яка відобразила принцип автономності арбітражної угоди від основного договору у своєму Арбітражному Регламенті, а саме в ч. 4 статті 8. У ч. 4 статті 6 Арбітражного Регламенту МТП, що набрав чинності з 01 січня 1998 року, вказано, що «якщо не погоджено інше, склад арбітражу не припиняє провадження у справі у зв'язку із твердженням про те, що договір недейсний або неіснуючий, за умови, що він вважає дійсною арбітражну угоду. Склад арбітражу продовжує провадження у справі з тим, щоб визначити відповідні права сторін і винести рішення по усіх позовах і претензіях, навіть якщо договір є неіснуючим або недейсним. Як зауважує Гайяр, Арбітражний Регламент МТП прямо утверджує автономію арбітражної угоди у випадках оспорування дійсності та існування договору. Тобто склад арбітражу визнає себе некомпетентним тільки на основі визнання арбітражної угоди недейсною чи неіснуючою. Визнання основного договору недейсним чи неіснуючим не тягне за собою автоматично того ж висновку щодо арбітражної угоди. Деренс зауважує, що, на відміну від Арбітражного Регламенту та Типового Закону ЮНСІТРАЛ, Арбітражний Регламент МТП прямо зазначає, що склад арбітражу продовжує бути компетентним, навіть визнавши, що основний договір не існує, а не лише зазначає наслідки визнання основного договору недейсним. На думку вченого, в Арбітражному Регламенті МТП закріплено абсолютний принцип автономності арбітражної угоди від основного договору [10, р. 112].

Менш зрозумілим є позиція творців Арбітражного Регламенту МТП щодо застосування принципу автономності арбітражної угоди при вирішенні Міжнародним Арбітражним Судом МТП питання про *prima facie* існування та дійсність арбітражної угоди у відповідності до ч. 2 статті 6 Арбітражного Регламенту МТП. Називаючи такий *prima facie* розгляд «скороченим» варіантом дослідження арбітражної угоди, яке пізніше проводитимуть арбітри, французький науковець припускає, що принцип автономності, який застосовується при «звичайному» розгляді, підлягає застосуванню і при розгляді *prima facie*. Це пояснюється тим, що коли джерелом принципу автономності є арбітражний регламент (як у даному випадку), то презюмується, що сторони спору мали намір розглядати арбітражну угоду як угоду, відокремлену від основного договору. Тому у випадку, передбаченому ч. 2 статті 6 Ар-

бітражного Регламенту МТП, від Міжнародного Арбітражного Суду вимагається лише дослідити питання існування та *prima facie* дійсності арбітражної угоди, а не основного договору.

Міжнародний Арбітражний Суд МТП є одним із найпопулярніших у світі міжнародних комерційних арбітражів. Проаналізувавши підхід норм його Арбітражного Регламенту до принципу автономності арбітражної угоди від основного договору, розглянемо особливості сприйняття цього принципу найпопулярнішим неінституційним арбітражним регламентом – Арбітражним Регламентом Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) від 15 грудня 1976 року. У статті ч. 2 статті 21 Арбітражного Регламенту ЮНСІТРАЛ сказано, що «арбітражне застереження, яке є частиною договору і передбачає арбітражне провадження у відповідності до даного Регламенту, має розглядатися як угода, не залежна від інших умов договору. Визнання арбітражним судом недійсності договору не тягне за собою *ipso jure* недійсності арбітражного застереження». Отже, Арбітражний Регламент закріплює принцип автономності арбітражної угоди (а саме арбітражного застереження, що міститься в договорі) від основного договору у відповідності до найпопулярнішої серед дослідників міжнародного комерційного арбітражу теорії існування двох окремих угод, перша з яких – основний або «первинний» договір – регулює комерційні зобов'язання сторін, а друга – арбітражна угода – містить зобов'язання передати спори, що виникають із комерційного правовідношення сторін, на розгляд арбітражу. Аналізуючи положення статті ч. 2 статті 21 Арбітражного Регламенту ЮНСІТРАЛ дослідники відмічають, що закріплений у ній принцип автономності арбітражної угоди розповсюджується на випадки визнання основного договору недійсним, а деякі з них деталізують це твердження, вважаючи, що правило статті 21 застосовується однаково у випадках як відсутності чи неіснування основного договору, так і оспорювання його дійсності. Арбітражний Регламент не говорить про безумовну чинність арбітражної угоди навіть за умови визнання основного договору недійсним, а просто розмежовує розгляд цих питань. У випадку, якщо недійсність арбітражної угоди й основного договору мають одне джерело, й угода, і договір мають бути визнані арбітрами недійсними, позбавляючи тим склад арбітражу компетенції розглядати спір. Наслідуючи положення Арбітражного Регламенту ЮНСІТРАЛ, Типовий Закон ЮНСІТРАЛ про міжнарод-

ний комерційний арбітраж 1985 р. [1, с. 55] у ч. 1 статті 16 встановлює, що «арбітражне застереження, що є частиною договору, тлумачиться як угода, незалежна від інших умов договору. Винесення арбітражним судом рішення про недійсність договору не тягне за собою *ipso jure* недійсності арбітражного застереження. Показово, що це вдале формулювання не було замінене в процесі перегляду тексту Типового Закону.

Положення про автономію арбітражної угоди, що містяться у Арбітражному Регламенті Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду та Міжнародному Арбітражному Регламенті Американської Арбітражної Асоціації є подібними до формулювань Типового Закону та Арбітражного Регламенту ЮНСІТРАЛ.

Важливо відзначити також еволюцію положення про автономію арбітражної угоди, яка простежується на прикладі Регламенту Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду та Міжнародного Арбітражного Регламенті Американської Арбітражної Асоціації. Гайяр, порівнюючи більш ранні редакції цих регламентів (1985 та 1991 року відповідно) із більш пізніми (1998 та 1997 року відповідно), демонструє тенденцію до деталізації та пояснення первинного положення про незалежність арбітражної угоди, закріпленого в регламентах, через додавання другого речення, практично аналогічного по змісту положенню ч. 1 статті 16 Типового Закону ЮНСІТРАЛ. На думку французького вченого, рішення про розширення положень Регламенту Лондонського Міжнародного Арбітражного Суду та Міжнародного Арбітражного Регламенту Американської Арбітражної Асоціації особливо показові у світлі історичного небажання ряду країн звичаєвого права визнання принципу автономності арбітражної угоди.

У міжнародних конвенціях з арбітражних питань прикладів прямого посилання на принцип у цих документах практично немає. Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року не закріплює прямо принцип автономності. Інтерпретуючи положення Нью-Йоркської Конвенції, одні автори вважають, що її творці залишили питання автономності для вирішення у відповідних (національних) правових системах, наприклад, Альберт Ян Ван ден Берг. Інші вбачають у формулюванні ч. 1-а статті V Конвенції можливість підпорядкування арбітражної угоди праву іншому, аніж те, яким регулюється основний договір, тим самим доводячи, що Нью-Йоркська Конвенція опосередковано підтримує принцип автоном-

ності арбітражної угоди. Таку думку висловлював Петер Шльоссер [6, с. 225-232].

Цікаве тлумачення ставлення до принципу автономності арбітражної угоди Європейської Конвенції про міжнародний комерційний арбітраж 1961 року [2, с. 207-218]. У ч. 3 статті V вона містить наступне положення: склад арбітражу, проти якого заявлено відвід з невідсудності, не повинен відмовитися від розгляду справи і має право самостійно винести рішення щодо своєї компетентності чи щодо існування або недійсності арбітражної угоди чи договору, складовою частиною якого є ця угода, враховуючи, однак, що зазначене рішення арбітражного суду може бути в подальшому оскаржене у компетентному державному суді у відповідності до закону країни суду. Як серед дослідників, так і у практиці міжнародних арбітражних установ існує думка, згідно з яким положення ч. 3 статті V стосується лише компетенції арбітрів, а не автономності арбітражної угоди. Більше того, формулювання ч. 3 статті V "складовою частиною якого є ця угода", може бути витлумачене як підтвердження, що Європейська Конвенція 1961 року не розглядає арбітражну угоду як окрему угоду. Та це лише один із варіантів тлумачення.

Незважаючи на те, що принцип автономності арбітражного застереження набув широкого міжнародного визнання, він визнається не в усіх країнах [4, с. 30-31]. Варто відзначити, що вчені, які займалися вивченням цього питання за законами США, Англії, Німеччини, Австрії, Швейцарії й Франції, прийшли до висновку, що в різних країнах існують різні підходи до визначення можливості переходу прав і обов'язків за арбітражною угодою при поступці права за основним контрактом, частиною якого вона є, і водночас розглядається як автономна (незалежна) умова. Тому, на думку більшості дослідників цієї проблеми, було б "бажано прийняти єдину норму матеріального права, що регулює дане питання" [8, с. 10].

Висновки. Отже, можна зробити висновок про те, що одним із найважливіших принципів міжнародного комерційного арбітражу є принцип автономності арбітражної угоди. Арбітражні регламенти всіх провідних інституцій, що займаються проведенням міжнародного комерційного арбітражу, чітко закріплюють принцип автономності арбітражної угоди. Простежується тенденція деталізації положень, пов'язаних із принципом автономності, в процесі еволюції арбітражних регламентів. Що ж до міжнародних конвенцій з питань міжнародного комерційного арбітражу, то більшість дослідників погоджу-

ються з думкою, що творці таких конвенцій не висловлюють чіткої позиції щодо принципу автономності. На нашу думку, така ситуація пояснюється, зокрема, тим, що у сфері міжнародного комерційного арбітражу багатостороннім міжнародним конвенціям традиційно відводиться неосновна роль, і через це розробка нових та вдосконалення існуючих міжнародних конвенцій не є настільки активною, як аналогічна робота щодо, приміром, арбітражних регламентів основних міжнародних арбітражних інституцій. Крім того, положення міжнародних конвенцій є досить загальними у зв'язку з необхідністю узгодити позиції багатьох держав-учасниць, які часто мають різні національні підходи до регулювання тих чи інших питань. Водночас, регламенти міжнародних інституцій регулюють арбітраж під проводом певної інституції більш детально. Саме через узагальненість положень міжнародних конвенцій з питань міжнародного комерційного арбітражу принцип автономності згадується у них або опосередковано, або взагалі не зачіпається з метою передачі для вирішення питання про його застосування чи незастосування творцям арбітражних регламентів і національним законодавцям. Тому відсутність прямих посилань на цей принцип у міжнародних конвенціях не повинно тлумачитися як його невизнання. У цілому розглянута нормативна база, а також аналіз праць теоретиків міжнародного комерційного арбітражу свідчить про те, що принцип автономності арбітражної угоди від основного договору, безумовно, визнаний світовою спільнотою, і це не викликає подиву, оскільки необхідність закріплення та використання цього принципу впливає із самої суті арбітражного методу розгляду спорів.

Список літератури

1. Брунцева Е. В. Международный коммерческий арбитраж / Е. В. Брунцева / Учебное пособие. – СПб.: Сентябрь, 2001.
2. Европейская конвенция о внешнеторговом арбитраже 1961 г. / В кн.: Цірат Г. А. Міжнародний комерційний арбітраж. Навч. посіб. / Г. А. Цірат. – К.: Істина, 2002. – С. 207-218.
3. Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений: http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_r.pdf
4. Лебедев С. Н. Международный коммерческий арбитраж: компетенция арбитров и соглашения сторон / С. Н. Лебедев. - М.: ТПП СССР, 1988. – 122 с.

5. Лунц Л. А. Курс международного частного права / Л. А. Лунц / В 3 томах. - М.: Спарк, 2002. - 800 с.
6. Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж: Питання теорії та практики: Монографія / Ю. Д. Притика. - К.: Ін Юре, 2005. - 516 с.
7. Розенберг М. Г. Практика международного коммерческого арбитражного суда: Научно-практический комментарий / М. Г. Розенберг. - М.: Торгово-промышленная палата РФ. - 1997. - 288 с.
8. Толмачева О. Н. Типовой закон ЮНСИТРАЛ "О международном торговом арбитраже" и российское законодательство. Автореф. дис. канд. юрид. наук / О. Н. Толмачева. - Москва, 2004. - 29 с.
9. Цірат Г. А. Міжнародний комерційний арбітраж: Навч. посіб. / Г. А. Цірат. - К.: Істина, 2002. - 304 с.
10. Derains, Yves, and Schwartz, Eric A. A Guide to the ICC Rules of Arbitration. - Kluwer Law International, 2005. - 624 p.

Стаття надійшла до редколегії 10 лютого 2012 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії Н.Д. Гетьманцевою.

O.T. Voloshchuk, S.M. Zadorozhna

PRINCIPLE OF AUTONOMY OF THE ARBITRATION CLAUSE IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Summary

In this article one of the important principles of international commercial arbitration - the principle of autonomy is analyzed, as well as fixing this principle at the level of international conventions, national laws and arbitration awards are investigated.

Keywords: principle of autonomy, international commercial arbitration, the arbitration agreement, an arbitration clause.

O.T. Волощук, С.М. Задорожна

ПРИНЦИП АВТОНОМНОСТИ АРБИТРАЖНОЙ ОГОВОРКИ В МЕЖДУНАРОДНОМ КОММЕРЧЕСКОМ АРБИТРАЖЕ

Аннотация

Анализируется один из важных принципов международного коммерческого арбитража - принцип автономности, а также исследуются вопросы закрепления этого принципа на уровне международных конвенций, национального законодательства и арбитражных решений.

Ключевые слова: принцип автономности, международный коммерческий арбитраж, арбитражное соглашение, арбитражная оговорка.